

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра таксації лісу та лісового менеджменту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ННІ лісового і садово-
паркового господарства

_____ Р. Д. Васишин
«____» червня 2025 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри таксації лісу та
лісового менеджменту

Протокол № 10 від 28 травня 2025 р.
Завідувач кафедри
_____ А. М. Білоус

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Лісове господарство»
_____ О. П. Бала

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ»**

Галузь знань Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»

Спеціальність Н4 «Лісове господарство»

Освітня програма «Лісове господарство»

ННІ лісового і садово-паркового господарства

Розробник: О. П. Павліщук – доцент кафедри таксації лісу та лісового
менеджменту, к.е.н., доцент

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Лісова сертифікація» є вибірковою компонентою освітньо-професійної програми «Лісове господарство» (цикл загальної підготовки). Дисципліна спрямована на розширення світогляду студентів стосовно сутності та значення лісової сертифікації як інструменту лісової політики; набуття та поглиблення теоретичних знань щодо структури та елементів процесу лісової сертифікації, особливостей різних схем лісової сертифікації та можливостей інтегрування їхніх вимог у систему менеджменту та практику ведення господарства. Практичні навички студентів полягатимуть у можливостях забезпечення належної реалізації на підприємствах лісової галузі стандартів лісової сертифікації: системи ведення лісового господарства, ланцюга постачання, використання торгових знаків.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»	
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	Н4 «Лісове господарство»	
Освітня програма	Лісове господарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття	15 год.	8 год.
Практичні заняття	15 год.	6 год.
Самостійна робота	60 год.	76 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	2 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Лісова сертифікація» є набуття та поглиблення теоретичних знань студентів та формування у них практичних навичок інтегрування в систему менеджменту підприємств лісової галузі вимог лісової сертифікації в частині її екологічних, економічних та соціальних складових.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері лісового господарства та є основою для оригінального мислення, забезпечення сталого розвитку та проведення досліджень.

ПРН 3. Приймати ефективні рішення з питань лісового господарства, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати його розвиток; визначати чинники, що впливають на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень.

ПРН 4. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

ПРН 5. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері лісового господарства та у ширших контекстах, забезпечувати якість, оцінювати ефективність і результативність діяльності.

ПРН 6. Оцінювати стан лісових фітоценозів, лісові ресурси в конкретних лісорослинних умовах, їх потенціал та прогнозувати можливості використання.

ПРН 7. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері лісового господарства з урахуванням доступних ресурсів та ризиків, а також економічних, правових та екологічних аспектів.

ПРН 8. Розробляти та вдосконалювати технологічні і виробничі процеси, впроваджувати сучасні цифрові технології.

ПРН 9. Визначати критерії ефективності та обирати оптимальну стратегію ведення лісового господарства залежно від зовнішніх та внутрішніх умов.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
Модуль 1. Лісова сертифікація як відповідь на глобальні виклики														
Тема 1. Вступ. Лісова сертифікація як ринковий інструмент відповідального господарювання: сутність та значення за сучасних умов	1	7	2				5	7	1				6	
	2	7		2			5	7		1			6	
Тема 2. Розвиток та поширення у світі лісової сертифікації	3	7	2				5	7	1				6	
	4	8		2			6	8		1			7	
Тема 3. Становлення та розвиток лісової сертифікації в Україні: FSC та PEFC сертифікація	5	8	2				6	8	1				7	
	6	8		2			6	8		1			7	
Разом за модулем 1		45	6	6			33	45	3	3			39	
Модуль 2. Стандарти лісової сертифікації та їх практичне застосування														
Тема 4. Сертифікація системи ведення лісового господарства для України: вимоги FSC та їх реалізація в Україні	7	5	2				3	5	1				4	
	8	5		2			3	5		1			4	
	9	5	2				3	5	1				4	
	10	5		2			3	5,5		0,5			5	

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Тема 5. Сертифікація системи ведення лісового господарства для України: вимоги PEFC та їх реалізація в Україні	11	5	2				3	5	1				4
	12	5		2			3	5		1			4
Тема 6. Сертифікація ланцюга постачання лісопродукції: сутність та перспективи	13	5	2				3	5	1				4
	14	5		2			3	4,5		0,5			4
	15	5	1	1			3	5	1				4
Разом за модулем 2		45	9	9			27	45	5	3			37
Усього годин		90	15	15			60						

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Лісова сертифікація як ринковий інструмент відповідального господарювання: сутність та значення за сучасних умов	2
2	Розвиток та поширення у світі лісової сертифікації	2
3	Становлення та розвиток лісової сертифікації в Україні: FSC та PEFC сертифікація	2
4	Сертифікація системи ведення лісового господарства для України: вимоги FSC та їх реалізація в Україні	4
5	Сертифікація системи ведення лісового господарства для України: вимоги PEFC та їх реалізація в Україні	2
6	Сертифікація ланцюга постачання лісопродукції: сутність та перспективи	3

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Переваги лісової сертифікації: аналіз кейсів сертифікованих компаній	2
2	Тенденції розвитку лісової сертифікації у світі. Бази даних щодо сертифікованих підприємств (за схемами FSC та PEFC)	2
3	Інтегрування вимог лісової сертифікації в систему менеджменту та практику господарювання: процеси та їх документування	2
4	Планування відповідального лісогосподарювання: зміст та елементи плану згідно з FSC стандартом системи ведення лісового господарства для України	2
5	Цінності довкілля у стандартах лісової сертифікації: сутність, виявлення, стратегії та заходи щодо них	2
6	Взаємодія із зацікавленими сторонами в системі лісової сертифікації	2
7	Використання торгових знаків FSC та PEFC	3

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Глобальні екологічні, економічні та соціальні виклики сучасності: сутність та інструменти подолання. Динаміка розвитку лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC у світі	15
2	Алгоритм ухвалення рішення щодо сертифікації. Публічна інформація про результати сертифікаційного оцінювання	15
3	Оцінювання впливу діяльності на цінності довкілля: планування та моніторинг процесу згідно з вимогами лісової сертифікації	15
4	Сертифікація системи ведення лісового господарства в частині недеревинних лісових ресурсів	15

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання

Методами та засобами діагностики результатів навчання є: усне та письмове опитування; співбесіда; тестування; захист практичних робіт; самооцінювання.

7. Методи навчання

Методами навчання є: метод проблемного навчання; метод практико-орієнтованого навчання; кейс-метод; метод проєктного навчання; метод навчальних дискусій та дебат; метод командної роботи, мозкового штурму; метод гейміфікованого навчання.

8. Оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Лісова сертифікація як відповідь на глобальні виклики ПРН 1, 3 – 9		
Лекція 1. Вступ. Лісова сертифікація як ринковий інструмент відповідального господарювання: сутність та значення за сучасних умов	Знати сутність лісової сертифікації; розуміти передумови розвитку лісової сертифікації; знати мету лісової сертифікації та її значення за умов глобальних екологічних, економічних та соціальних викликів сучасності; знати об'єкти та суб'єкти лісової сертифікації; знати типологічну характеристику лісової сертифікації як інструменту лісової політики	-
Практична робота 1. Переваги лісової сертифікації: аналіз кейсів сертифікованих	Знати інструменти, застосовані сертифікованими компаніями в їхніх системах менеджменту з урахуванням підходів лісової сертифікації;	11

компаній	знати підходи до просування сертифікованої продукції компаніями з урахуванням їхнього сертифікованого статусу; орієнтуватись у конкурентних перевагах, які отримують сертифіковані компанії; вміти використовувати позитивний досвід сертифікованих компаній згідно зі стандартами схеми сертифікації в частині їхніх підходів до системи ведення господарства та маркетингової політики просування сертифікованої продукції	
Лекція 2. Розвиток та поширення у світі лісової сертифікації	Знати сутність процесу оцінювання відповідності; розрізняти види лісової сертифікації (сертифікація системи ведення лісового господарства та ланцюга постачання); орієнтуватись у типовій структурі та елементах процесу лісової сертифікації; знати етапи процесу сертифікаційного оцінювання відповідно до вимог стандартів лісової сертифікації; знати функції та нормативне забезпечення діяльності органів з оцінювання відповідності; розрізняти особливості різних схем лісової сертифікації, зокрема, FSC, PEFC; знати обсяги та тенденції розвитку лісової сертифікації в світі	-
Практична робота 2. Тенденції розвитку лісової сертифікації у світі. Бази даних щодо сертифікованих підприємств (за схемами FSC та PEFC)	Знати інформаційні ресурси для характеристики тенденцій розвитку лісової сертифікації у світі; знати бази даних та відповідні критерії для пошуку сертифікованих підприємств за схемами FSC та PEFC; вміти аналізувати обсяги та динаміку розвитку лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC з використанням відповідних інформаційних ресурсів	12
Лекція 3. Становлення та розвиток лісової сертифікації в Україні: FSC та PEFC сертифікація	Розуміти етапи становлення лісової сертифікації в Україні та знати чинники інтенсифікації її розвитку; розуміти інституційне забезпечення розвитку лісової сертифікації в Україні; орієнтуватись в інформаційних ресурсах FSC та PEFC сертифікації в Україні; знати стан, динаміку розвитку та орієнтуватись у перспективах розвитку лісової сертифікації в Україні	-
Практична робота 3. Інтегрування вимог лісової сертифікації в систему менеджменту та практику лісгосподарювання: процеси та їх документування	Знати сутність процесів, необхідних для інтегрування вимог лісової сертифікації в систему менеджменту та практику лісгосподарювання (на прикладі FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України); розуміти підходи до формування та забезпечення реалізації процесів, необхідних для інтегрування вимог лісової сертифікації в систему менеджменту та практику лісгосподарювання (на прикладі FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України), включно з елементами документування процесів; вміти забезпечувати інтегрування вимог лісової сертифікації в систему менеджменту та практику лісгосподарювання в Україні на основі формування та	12

	забезпечення реалізації відповідних процесів та їх документування	
Самостійна робота 1. Глобальні екологічні, економічні та соціальні виклики сучасності: сутність та інструменти подолання. Динаміка розвитку лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC у світі	Знати глобальні екологічні, економічні, соціальні виклики сучасності та значення лісової сертифікації як інструменту у їх подолання; знати обсяги лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC у світі та вміти використовувати відповідні інформаційні інструменти для пошуку такої інформації	10
Самостійна робота 2. Алгоритм ухвалення рішення щодо сертифікації. Публічна інформація про результати сертифікаційного оцінювання	Знати алгоритм ухвалення рішення претендентом на отримання сертифікату стосовно сертифікації системи ведення лісового господарства та ланцюга постачання; вміти користуватись публічними базами даних щодо сертифікованих підприємств та аналізувати публічні звіти органів сертифікації про результати сертифікаційного оцінювання	10
Модульна контрольна робота 1		45
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Стандарти лісової сертифікації та їх практичне застосування ПРН 1, 3 – 9		
Лекція 4–5. Сертифікація системи ведення лісового господарства для України: вимоги FSC та їх реалізація в Україні	Знати нормативне забезпечення FSC сертифікації системи ведення лісового господарства в Україні; знати FSC принципи, орієнтуватись у FSC критеріях та єдиних міжнародних індикаторах системи ведення лісового господарства; знати призначення, сферу дії, процес розроблення, структуру та зміст FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України; розуміти як відображено системний, процесний, адаптивний та ризик-орієнтований підходи у FSC стандарті системи ведення лісового господарства для України; знати вимоги FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України в частині його екологічної, економічної та соціальної складових та розуміти підходи до інтегрування цих вимог у систему менеджменту та практику ведення господарства; знати вимоги FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України в частині сертифікації недеревинної лісової продукції, підходах до взаємодії із зацікавленими сторонами, а також можливостях виключення територій, забруднених вибухонебезпечними предметами зі сфери сертифікації; вміти забезпечувати практичну реалізацію FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України; знати нормативне забезпечення та можливості FSC сертифікації послуг екосистем	-
Практична робота 4. Планування відповідального лісгосподарювання: зміст та елементи плану згідно з FSC	Знати сутність, зміст та елементи плану ведення господарства згідно з FSC стандартом системи ведення лісового господарства для України; знати вимоги щодо планування господарювання,	9

стандартом системи ведення лісового господарства для України	відображені на рівні критеріїв та індикаторів FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України; вміти формувати та забезпечувати реалізацію процесу планування господарювання за його елементами відповідно до FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України	
Практична робота 5. Цінності довілля у стандартах лісової сертифікації: сутність, виявлення, стратегії та заходи щодо них	Знати сутність поняття «цінності довілля» та вимоги щодо цінностей довілля з погляду системності їх відображення у стандартах лісової сертифікації (на прикладі FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України); знати сутність процесів щодо цінностей довілля відповідно до FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України та їх елементи; знати механізм інтегрування вимог FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України щодо цінностей довілля в систему менеджменту та практику ведення господарства; вміти формувати та забезпечувати реалізацію процесів щодо цінностей довілля за їх елементами відповідно до FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України	9
Лекція 6. Сертифікація системи ведення лісового господарства для України: вимоги PEFC та їх реалізація в Україні	Знати нормативне забезпечення PEFC сертифікації лісоуправління в Україні; знати призначення, сферу застосування, процес розроблення, структуру та зміст PEFC стандарту сталого лісоуправління для України; розуміти сутність підходів до менеджменту та практики лісогосподарювання, відображених у PEFC стандарті сталого лісоуправління для України; знати вимоги PEFC стандарту сталого лісоуправління для України на рівні критеріїв, індикаторів та інших складових стандарту; знати та вміти формувати процеси, пов'язані зі сталим лісоуправлінням, відображені у PEFC стандарті сталого лісоуправління для України; вміти забезпечувати практичну реалізацію PEFC стандарту сталого лісоуправління для України; орієнтуватись у перспективах PEFC сертифікації лісоуправління в Україні	-
Практична робота 6. Взаємодія із зацікавленими сторонами в системі лісової сертифікації	Знати основні поняття та сутність процесу взаємодії із зацікавленими сторонами в системі лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC; розуміти механізм інтегрування вимог щодо взаємодії із зацікавленими сторонами в систему менеджменту та практику ведення господарства згідно з вимогами лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC (на прикладі FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України та PEFC стандарту сталого лісоуправління для України); вміти забезпечувати інформування та залучення	9

	зацікавлених сторін до ухвалення рішень щодо лісів та ведення господарства згідно з вимогами лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC	
Лекція 7. Сертифікація ланцюга постачання лісопродукції: сутність та перспективи	Знати мету та сутність сертифікації ланцюга постачання лісопродукції в системі FSC та PEFC сертифікації; знати сферу застосування, зміст та вимоги стандарту FSC-STD-40-004 «Сертифікація ланцюга постачання»; знати сферу застосування, зміст та вимоги PEFC стандарту для сертифікації ланцюга постачання (PEFC ST 2002:2020), включно з вимогами щодо сертифікації контрольованої деревини; вміти забезпечувати практичну реалізацію стандартів ланцюга постачання за схемами FSC та PEFC; знати можливості та вимоги щодо сертифікації проєктів у системі FSC та PEFC сертифікації; знати сферу застосування, зміст та вимоги стандарту FSC-STD-40-005 «Вимоги до постачання FSC® контрольованої деревини»; знати сферу застосування, зміст та вимоги стандарту FSC-STD-50-001 «Вимоги щодо використання торгових знаків FSC® утримувачами сертифікатів»; знати сферу застосування, зміст та вимоги PEFC стандарту щодо використання торгових знаків (PEFC ST 2001:2020); вміти забезпечувати практичну реалізацію стандартів використання торгових знаків за схемами FSC та PEFC	-
Практична робота 7. Використання торгових знаків FSC та PEFC	Знати нормативне забезпечення та кращі практики використання торгових знаків утримувачами сертифікатів у системі FSC та PEFC сертифікації; вміти забезпечувати маркування та просування продукції з торговими знаками FSC та PEFC згідно з вимогами відповідних стандартів у системі FSC та PEFC сертифікації	8
Самостійна робота 3. Оцінювання впливу діяльності на цінності довкілля: планування та моніторинг процесу згідно з вимогами лісової сертифікації	Знати основні поняття та сутність процесу оцінювання впливу господарської діяльності на цінності довкілля згідно з вимогами лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC; розуміти підходи до планування та моніторингу впливу господарської діяльності на цінності довкілля згідно з вимогами лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC; розуміти механізм інтегрування вимог щодо оцінювання впливу господарської діяльності на цінності довкілля в систему менеджменту та практику ведення господарства згідно з вимогами лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC (на прикладі FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України та PEFC стандарту сталого лісоуправління для України)	10
Самостійна робота 4. Сертифікація системи ведення лісового господарства в частині недеревинних лісових ресурсів	Знати можливості та вимоги лісової сертифікації за схемами FSC та PEFC щодо сертифікації системи ведення лісового господарства в частині недеревинних лісових ресурсів; розуміти вимоги FSC стандарту системи ведення	10

	лісового господарства для України та PEFC стандарту сталого лісоуправління для України в частині недеревинних лісових ресурсів та механізм їх інтегрування в систему менеджменту та практику ведення господарства; вміти забезпечувати практичну реалізацію вимог FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України та PEFC стандарту сталого лісоуправління для України в частині недеревинних лісових ресурсів	
Модульна контрольна робота 2		45
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здають із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу лектора за наявності поважних причин.
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та заліку заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Практичні та самостійні роботи повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу, оформлені згідно з чинним ДСТУ. У випадку виявлення взаємного копіювання робіт студентами й відправлення їх на перевірку, такі роботи не підлягають оцінюванню та надалі повторно мають бути виконані студентами відповідно до нового індивідуального завдання.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись індивідуально (зокрема, в онлайн формі) за погодженням із адміністрацією.

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Інституційна розбудова лісової сертифікації в Україні : монографія / Кравець П. В. та ін. ; за ред. П. В. Кравця. Київ : ННЦ ІАЕ, 2009. 250 с.
2. Павліщук О. П. Електронний навчальний курс «Лісова сертифікація». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5495>.
3. Павліщук О. П., Кравець П. В., Васишин Р. Д. Менеджмент лісових ресурсів: підручник. Київ – Корсунь-Шевченківський : ФОП Майдаченко І. С., 2020. 350 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Асоціація «Національна система лісової добровільної сертифікації». URL: <http://woodcertification.com.ua>.
2. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Лісове господарство. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Державна стратегія управління лісами до 2035 року : схв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1777-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text>.
4. Довідник з лісового фонду України за матеріалами державного обліку лісів станом на 01.01.2011 року. Ірпінь, 2012. 130 с.
5. ДСТУ ISO 9000:2015. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів [Чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 45 с.
6. ДСТУ ISO 9001:2015. Системи управління якістю. [Чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 30 с.
7. Екологізація лісокористування в контексті подолання глобальних екологічних загроз : монографія / Синякевич І. М. та ін. ; за ред. І. М. Синякевича. Львів : Камула, 2014. 592 с.
8. Лакида П. І., Павліщук О. П., Кравець П. В. Лісова політика : підручник. Київ, ФОП Ямчинський О. В., 2021. 280 с.
9. Лісовий Кодекс України : постанова Верховної Ради України від 21.01.1994 р. № 3852-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>.
10. Нормативно-правова база України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.
11. Павліщук О. П., Кравець П. В. Взаємодія із зацікавленими сторонами згідно з FSC національним стандартом системи ведення лісового господарства для України. *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science*. 2020. Vol. 11. № 1. Р. 55–65. URL: <https://doi.org/10.31548/forest2020.01.055>.
12. Павліщук О. П., Кравець П. В. Диверсифікація діяльності підприємств лісового господарства України в контексті забезпечення комплексного лісокористування. *Економічний простір*. 2017. № 125. С. 98–109.
13. Павліщук О. П., Сторчоус О. В. Лісова сертифікація за вимогами FSC® національного стандарту для України: можливості для зацікавлених сторін : практичний посібник. 2021. 48 с. URL: <https://ua.fsc.org/ua-uk/forest-management-certification>.
14. Посібник з питань практичної реалізації FSC® національного стандарту системи ведення лісового господарства для України / Бондарук Г. В. та ін.; за ред. П. В. Кравця. 2021. 172 с. URL: <https://ua.fsc.org/ua-uk/forest-management-certification>.
15. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>.
16. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15.01.2015 р. № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>.
17. Стандарт Національної системи лісової добровільної сертифікації «Стале лісоуправління. Загальні положення». UA SFM ST 02:2020. URL: <http://woodcertification.com.ua>.
18. Шегда А. В. Менеджмент : підручник. Київ : Знання, 2004. 687 с.
19. Ansoff H. I. Strategic management. London: Palgrave Macmillan, 2007. 233 p.
20. Bowman C. The essence of strategic management. New York: Prentice Hall, 1990. 152 p.
21. Chain of Custody Certification. FSC-STD-40-004 V 3-1. URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/302>.
22. Chain of Custody of Forest and Tree Based Products – Requirements. PEFC ST 2002:2020. URL: <https://cdn.pefc.org/pefc.org/media/2020-02/66954288-f67f-4297-9912-5a62fcc50ddf/23621b7b-3a5d-55c9-be4d-4e6a5f61c789.pdf>.
23. Ecosystem Services Procedure: Impact Demonstration and Market Tools. FSC-PRO-30-006 V 1-2. URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/316>.
24. Forest Stewardship Council. URL: <https://fsc.org/en>.
25. FSC Connect. URL: <https://connect.fsc.org>.

26. FSC Principles and Criteria for Forest Stewardship. FSC-STD-01-001 V 5-3. URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/392>.
27. Global Forest Resources Assessment 2020. Main report. FAO. 2020. URL: <https://doi.org/10.4060/ca9825en>.
28. Hălălișan, A.-F., Popa, B., Heras-Saizarbitoria, I., Boiral, O., Arana-Landin, G., Nicorescu, A.-I., & Abrudan, I.V. Procedural factors influencing forest certification audits: An empirical study in Romania. *Forests*. 2021. Vol. 12(2). Article number 172. DOI: 10.3390/f12020172.
29. International Generic Indicators. FSC-STD-60-004 V 2-1. URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/262>.
30. ISO 31000:2018 «Risk management – Guidelines». URL: <https://www.iso.org>.
31. Jaung, W., Putzel, L., Bull, G.Q., Guariguata, M.R., & Sumaila, U.R. Estimating demand for certification of forest ecosystem services: A choice experiment with Forest Stewardship Council certificate holders. *Ecosystem Services*. 2016. Vol. 22 (part A). P. 193-201. DOI: 10.1016/j.ecoser.2016.10.016.
32. Lehtonen, E., Gustafsson, L., Lohmus, A., Stedink, H.V. What does FSC forest certification contribute to biodiversity conservation in relation to national legislation? *Journal of Environmental Management*. 2021. Vol. 299. Article number 113606. DOI: 10.1016/j.jenvman.2021.113606.
33. Nussbaum R., Simula M. The Forest Certification Handbook. 2nd Edition. London, 2005. 320 p.
34. Pavlishchuk O., Kravets P., Churilov A. Integration of Environmental Values into the Management System of Forestry Enterprises in Accordance with the Requirements of Forest Certification. *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science*. 2022. Vol. 13. № 4. P. 84–95. DOI: 10.31548/forest.13(4).2022.84-95.
35. PEFC Trademarks Rules – Requirements. PEFC ST 2001:2020. URL: <https://cdn.pefc.org/pefc.org/media/2020-02/d1ad5a21-0267-4db4-a41b-07fd577ffdea/3abf07e8-b7f9-5f42-ba2a-9ca608ee415f.pdf>.
36. Programme for the Endorsement of Forest Certification. URL: <https://www.pefc.org>.
37. Requirements for Sourcing FSC® Controlled Wood. FSC-STD-40-005 V 3-1. URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/373>.
38. Requirements for use of the FSC® trademarks by certificate holders. FSC-STD-50-001 V 2-1. URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/225>.
39. State of Europe's Forests 2020. 394 p. URL: https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf.
40. Sustainable development goals. URL: <https://www.un.org/sustainable-development/sustainable-development-goals>.
41. Sustainable Forest Management – Requirements. PEFC ST 1003:2018. URL: <https://cdn.pefc.org/pefc.org/media/2019-01/b296ddcb-5f6b-42d8-bc98-5db98f62203e/6c7c212a-c37c-59ee-a2ca-b8c91c8beb93.pdf>.
42. The FSC Forest Stewardship Standard for Ukraine FSC-STD-UKR-01.1-2024 V 1-1. URL: <https://fsc.org/en/document-centre/documents/resource/428>.
43. World Wide Fund For Nature. URL: <https://wwf.panda.org>.
44. Zeuthen J., Ludvigsen L. Global third-party certification and labelling. A guide to small and medium-sized companies in all industries. LETZ CERTI, 2021. 100 p.
45. Zubizarreta, M., Arana-Landín, G., Wolff, S., & Egiluz, Z. Assessing the economic impacts of forest certification in Spain: A longitudinal study. *Ecological Economics*. 2023. Vol. 204 (part A). Article number 107630. DOI: 10.1016/j.ecolecon.2022.107630.